

Politik Konjonktür Teorileri Çerçevesinde 1990 Sonrası Türkiye’de Maliye Politikalarının Değerlendirilmesi (1990-2015)

İsmail KOÇ

Sakarya Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Maliye Anabilimdalı Doktora Öğrencisi

kocismail54@gmail.com

Özet

Bu çalışma da Türkiye’de politik ekonomik dalgalanmalar çerçevesinde 1990 sonrasındaki tüm Genel ve Yerel seçimlerde seçim ekonomisinin varlığı ekonomik ve mali göstergeler açısından analiz edilmiştir. Yapılan çalışmada 1990-2002 dönemleri arasındaki genel ve yerel seçimlerin neredeyse hepsinde seçim ekonomisine yönelik kanıtlar mevcutken 2002 sonrasındaki genel ve yerel seçimlerde bu yönde bir etkinin varlığına dair kanıtlara ulaşılamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Politik Konjonktür Dalgalanmaları, Seçim.

The Evaluation Of Political Economical Fluctuation In Term Of Finance Politics (1990 -2015)

Abstract

The purpose of this paper is economical events were evaluated from political point of view by making political economy of economical fluctuation period of Turkey between 1990 And 2015. With political and economical view to this transformation, whether the power applied election economy or not was analyzed with the help of economical and financial indicators.

Key Words: Political Business Cycle, Election.

JEL Classification Codes: E32, D72.

İnsanlık tarihi boyunca yapılan tüm mücadelelerin sebebi “gücü” ve “iktidarı” elde etmek içindir. Bu yüzden İnsanoğlu doğası gereği sahip olduğu gücü-iktidarı kaybetmek istemez. Demokrasiler açısından bakıldığında gücü verenin seçmen olması, seçmenin bir şekilde memnun edilip, ikna edilip ya da kandırılıp “oy” ’unun alınması gerekecektir. Bu bağlamda dünya ülkeleri ve Türkiye’de çok partili hayata geçişle birlikte seçen ve seçilen arasındaki bu ilişki büyük önem kazanmıştır. Seçilen kişiler tekrardan seçilebilmek için kullandıkları “iktidar gücünü” seçilebilmek yönünde kullanma eğilimi göstermişler ve sahip oldukları “gücü veren” seçmenlerine, tekrardan seçilebilmek için maddi ya da manevi imkânlar sağlama yoluna gitmişlerdir. Bu bağlamda Türkiye’de çok partili hayata geçişle birlikte seçim kazanmaya yönelik bütçe hareketlerinin varlığı incelenmesi gereken konular arasında yerini almaktadır. Konu sınırlılığı da dikkate alınarak 1990 sonrası Türkiye’deki seçim ekonomisi varlığı incelenmeye çalışılmıştır.

1. Ekonomi - Siyaset İlişkisi

Ekonomi ile siyaset arasında güncel tartışmaların sürdüğü günümüzde çalışmamıza Aydın’ın çalışmasında yaptığı tespitle başlamak yerinde olacaktır. *“Siyaset mağdur olan, daha açık bir ifadeyle iktisadi faaliyetlerin ‘yoksullaştırdığı’ insanların bu işleyişe itiraz edebileceği alandır. Sanırım şu soru üzerinde yeniden düşünmeliyiz: Siyaset ekonomiden elini çeksin mi ?”* (Aydın, 2010: 10-11).

Siyasetin ekonomik sonuçları nasıl etkilediği sorusu 1970’li yılların ortalarından itibaren artan bir ilgi kaynağı ve gittikçe büyüyen “yeni” politik iktisat literatürünün temel araştırma konularından birisi olmuştur (Telatar, 2004: 3). Politik iktisat; İktisat ilminin kurallarını, diğer taraftan siyaset ilminin kurallarını inceleyen ve bu kuralları devletin ekonomik rolünü belirlemek, açıklamak, düzenlemek için bir araya getiren(Savaş, 2008: 2) politik-ekonomik okumaların ve tartışmaların yönünü belirleyen bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Her siyasi hamlenin sonuçlarını ekonomik olarak hissettiğimiz günümüzde daha önemli bir alan haline gelmiştir. Siyasetin temelini kamusal güç kullanımı, nüfuz ve kamusal karar almadan müteşekkil olan “sistemler bütünü” yani “yaşama, yürütme, yargı,” erkleri oluşturmaktadır. Ve bu erklerin her bir kararı toplum hayatını ekonomik ve sosyal anlamda etkilemektedir. Bununla birlikte siyaset toplum hayatının barış ve uyum içinde devam etmesi açısından bir zorunluluktur ve en azından savunma, adalet dağıtımı, toplumsal düzenin tesisi, ekonomik refahın sağlanması açısından da önemli bir gerekliliktir. Ancak liberal iktisatçılara göre, siyasetin toplum hayatı için zorunlu olması, ona iktisadi hayata müdahale hakkını vermez. Oysa Polanyi, piyasa toplumlarının doğmasının, bir tesadüf ya da evrimin sonucu olmadığını, ısrarla sürdürülen sistemli siyasal müdahalelerin bir ürünü olduğunu iddia etmektedir(Duman, 2002: 2-3). Polanyi’ye göre “bırakınız yapsınlar bırakınız geçsinler” anlayışı doğal olmaktan çok uzaktır. Serbest piyasaların oluşabilmesi için, birtakım düzenlemelere denetlemelere, yani devletin müdahalesine ihtiyaç duyulmaktadır (Aydın, 2010: 26). Yani devletin ekonominin bir köşesinde ya da içinde olması ekonominin sağlıklı olabilmesinin bir unsurunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda Siyasi bir aktör olan devletin tüm iktisadi düşüncelerin ana konusunu oluşturması ekonomi ve siyaseti birebirinden ayrı düşünmeye de engeldir. Sahip olunan siyasi ideoloji devletin karakteristik yapısını ve bu ideoloji çerçevesinde kullanılan politika araçları, ekonomik yapıyı, ekonomik yapının seçmenler üzerindeki etkisini, oy verme davranışlarını ve yeni politika arayışlarını belirlemektedir. Kamu tercihi teorisi ile izahı yapılan, Hükümetlerin tekrardan seçilebilmek için; fayda maksimizasyonu amacı ile hareket eden seçmenler, Oy maksimizasyonu amacı ile hareket eden siyasî partiler, Bütçe ve etkinlik alanı maksimizasyonu amacı ile hareket eden bürokratlar, Rant maksimizasyonu amacı ile hareket eden baskı ve çıkar grupları (sivil toplum örgütleri, medya) ile arasındaki ilişki serbest piyasanın, kamu ekonomisinin ve de bürokrasi içerisindeki politik güç dengelerinin büyüklüğünü belirlemektedir.

Tüm siyasi güç dengelerinin devlet ve toplum nezdinde gücünü belirleyen yegâne unsur tabii ki siyasal karar alma süreci boyunca şekillenen bütçedir. Bu bağlamda bütçe; genel anlamda belirli bir zaman süresini kapsayan bir finansman planıdır. Hukuki tarafı ile devletin gelirlerini

toplamaına izin, giderleri yapmasına yetki veren bir kanun, mali açıdan devletin izlemeyi amaçladığı sosyoekonomik politikanın bir aynası, planlama programlama açısından gelir ve gider öngörülerini yansıtan bir belge, işletme ve bireyler açısından; devletin kendilerine olacak katkıları öngören bir nitelik taşır. Makroekonomik ve sosyoekonomik nitelikleri dikkate alınarak ve toplum ihtiyaçları göz önünde bulundurularak en etkin karar ve seçim mekanizması içinde yapılması amaçlanan uygulamanın planlanması olup, diğer yönüyle yürütme organının izleyeceği politikayı yansıtmaktadır. Demokrasinin gelişmesine, toplumun siyasi mekanizma içerisindeki rolüne bağlı olarak istek ve tercihler; temsil sistemi içerisinde yasama ve yürütme organın şekillenmesinde etkili olmaktadır (Akdoğan, 2006: 316-317). Kamu ekonomisinin tercihlerini belirleyen bütçeleme işlemi hem kanun olması hem de tercihleri yansıtmışından dolayı siyasidir. Bütçenin klasik maliyecilerin anladığı dar kapsamlı bir mali denge (bütçe denkliliği) aracı olmaktan çıkıp ekonomik denge aracı olmaya geçişiyle niteliği ve kapsamı da genişletilmektedir (Edizdoğan, 1998: 5-6).

Bütçe sürecinde baskı ve çıkar grupları, vergi ve harcamaların sınırlandırılması sürecine aktif katkıda bulunacak ve bu rantlarını korumalarına izin verecek vergi ve harcama sınırlandırmasının dizayn edilmesi çabası içinde (Aktan vd., 2010: 102) olacaklardır. Bütçe yapım sürecinde kamusal ve Sivil aktörler farklı şekillerde kararları etkileme güçlerine sahiptirler. Kamusal aktörler açısından yargı organları, bazı özelleştirme uygulamalarını iptal ederek, yasama organı ise ilgili kurumu lav ederek, ödeneklerini kısararak kararları etkileyebilirler.

Sivil aktörlerin yöntemlerine bakıldığında işe; ikna etmek (toplantı, kongre gibi), oy vermeme tehdidi, parasal destek (seçim kampanyalarının finansmanını sağlamak ya da sağlamamak), güçlük çıkarma (finansal yönden sıkıştırmak için hazine bonusu almama, vergi ödememe, bağış yapmama), güçlük çıkarmak, eyleme geçme (lokavt-grev), Araştırma yaparak; (Çıkarlarının sağlanmasının ülke ekonomisine faydaları istatistiki ve bilimsel çalışmalarla ön plana çıkarılır ve vergi teşviki istisna ve muafiyet sağlanmaya çalışılır), İş takipçiliği Yaptırarak; (Bazı büyük işletmeler ya da holdingler isteklerinin gerçekleştirilmesi ya da vergisel teşviklerin çıkartılmasındaki katkılarından dolayı milletvekillerine komisyon öderler ya da yönetim kurulu ya da danışma kurullarında olanak sağlarlar), Rüşvet, Şantaj ve Tehdit, Basın yayın organları, (kamuoyunu eğlendirerek, uyutarak, yönlendirerek siyasi erkin ve sistemin işleyişindeki yanlışlıklardan uzaklaştırmak (Yurdigül, 2010: 1927) ya da lehte ve aleyhte propaganda yapmak). Törenler düzenleyerek; (yasal olmayan işlere devlet büyüklerini çağırarak yasallık kazandırmak gibi) (Şener, 2008: 178). Lobcilik (kanun simsarlığı); Çıkar grupları siyasal kararların kendi ortak çıkarları doğrultusunda alınmasını sağlamak amacıyla siyasal karar alma sürecindeki aktörler üzerinde baskı oluşturmaya çalışırlar. (Aktan vd., 2007: 12). Sosyal statü; Çıkar gruplarının üyelerinin toplumsal itibarı ile grubun etkinlik gücü arasındaki doğal orantı oldukça güçlü bir ilişkidir. Ancak grup üyelerinin sahip olduğu toplumsal prestij sürekli olması grubun etkinliğinin devam ettirilmesi açısından oldukça önemlidir (Aktan vd., 2007: 14) ve bu statünün korunması için yukarıdaki tüm yollara başvurulabilirler

Küreselleşme olgunun hız kazanması ile birlikte ülke içerisindeki siyasi iktidarlar ekonomi politikaları üzerinde baskı aracı olarak kullanılan uluslararası aktörleri de unutmamak gerekmektedir. IMF ve Avrupa Birliği gibi Türkiye üzerinde politik ekonomik gücü olan kuruluşlar da mevcuttur. Hükümetler kendi kendilerini disipline etmeyi bir fantezi sayarken, küresel ekonomi yeni ve daha sert kısıtlamaları hükümetlere dayatmak ta ve hükümetler giderek artan bir ölçüde para, kredi ve maliye politikası üzerindeki kontrollerini kaybetmektedirler (Duman, 2002: 15).

2. Türkiye’de Politik Konjonktür Dalgalanmaları

Dar anlamda politik konjonktür dalgalanmaları, seçimlerin ve seçim sonuçlarının makroekonomik değişkenlerde ve dolayısıyla ekonomik başarıda ortaya çıkardığı sapmadır. Geniş anlamda politik konjonktür dalgalanmaları ise bazı ekonomik ve politik avantajlar elde etmek amacıyla ekonomiyi hile ile yöneten seçime aday politikacıların ve iktidardaki politikacının seçim döneminde ekonomiye aktardığı fonlarla artan kişisel gelir ve ekonomik

değişkenler üzerinde kısa ve uzun dönemde devrevi etki yapmasıdır (Erduran, 2008: 16). Politik Konjonktürel Dalgalanmalar literatürdeki yeri, devletin ekonomiye müdahale etmemesini savunan Klasik İktisada, Klasik İktisadın 1960'lı yıllardaki kolu Neo Klasik İktisada, Neo Klasik İktisadın 1970'li yıllardaki kolu Anayasal İktisat Ekolüne, Anayasal İktisat Ekolünün 1980'li yıllardaki kolu Kamu Tercih Teorisi içindedir (Balyemez, 2008: 29).

Kamu tercihi iktisatçılarına göre, Keynesyen İktisat (Talep-Yönlü İktisat), politikacılara "Vergilemeden Harcamak" imkânı sağlamıştır. Kamu harcamalarının vergiler yerine, emisyon ve borçlanma ile karşılanması, Keynesyen İktisadın politik yaşama bıraktığı mirastır. Seçmenleri ile "Kişisel Çıkar - Oy Pazarlığı" yapan siyasi iktidarlar için, Keynesyen teori bir temel oluşturmuştur. Ancak devletin ekonomik hayata müdahalesini sürekli artırması, bu müdahaleler için gerekli masrafları devlet bütçesine yüklemesi, Bütçe Açık'larının önemli ölçüde artmasına ve devamlılık kazanmasına neden olmuştur. Bundan dolayı günümüz demokrasilerine "Bütçe Açıklı Demokrasiler" de denilmektedir (Gökbunar, 2010: 3).

Politik ekonomi belirli bir ülkedeki kurumsal yapı (hükümet biçimi, demokrasi düzeyi, şeffaflık) ile ekonomik çıktılar arasındaki ilişkiyi araştırır. Politik konjonktürel dalgalanmalar teorisi ise, politik ekonomi literatürünün belirli bir ilgi alanını oluşturur. Literatür seçimler öncesinde yapay bir büyümenin teşvik edildiği ortamda politikacıların davranışları ile buna tepki veren seçmen davranışlarını inceler. Politik konjonktürel dalgalanmalar teorisinin hareket noktası, ekonomide gözlenen devresel dalgalanmalara alternatif bir açıklama sunmaktır. Burada, makroekonomi ile siyaset arasındaki karşılıklı ilişkiden hareketle, ekonomik dalgalanmalar ile siyasi dalgalanmalar arasındaki bağlantılar ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Siyaset ile makroekonomi arasındaki ilişki, ekonomik koşulların seçimlerin kazanılması veya kaybedilmesi konusunda oynadığı rol aracılığıyla kurulmaktadır. Kısaca politik konjonktür hareketleri, siyasi iktidarların yeniden seçilebilmeyi garantileyebilmek için seçim dönemlerinde (seçim öncesi ve sonrasında) uyguladıkları iktisat politikaları (maliye politikası, para politikası vs.) sonucunda makro ekonomik büyüklüklerde (enflasyon, işsizlik, büyüme vs.) meydana gelen iniş ve çıkış hareketleridir (Aktan vd, 2010: 26).

Literatürün ilk formel şeklini 1970'li yıllarda Nordhaus (1975) ile aldığı kabul edilmektedir. Bu anlamda politik ve ekonomik sistemler arasındaki karşılıklı ilişkilerin analiz edildiği teorinin, 'seçmenler ekonomi ile ilgilenirken, politikacıların güç konusunda kaygılandıkları' şeklindeki gerçek yaşama ilişkin gözlemden doğduğu belirtilmekle birlikte, seçimlerin iki temel etkisi olduğuna işaret edilmektedir (Saraç, 2005: 31);

- Hükümetler üzerine yeni güdü kısıtları getirmektedirler böylece, iktidar partisinin seçtiği politikalar, kısmen seçimleri kazanma, dolayısıyla seçmenleri hoşnut etme arzusu tarafından şekillenmektedir.
- Hükümetin değişmesine yol açabilmeleri nedeniyle gelecekteki ekonomi politikaları hakkında belirsizlik yaratmaktadırlar

Para ve maliye politikaları aracılığı ile yapay biçimde yaratılan canlanma ve çöküş dönemleri, devresel dalgalanmaların değişkenliğini artırarak, ekonomideki belirsizlik düzeyinin de artmasına yol açacaktır. Ekonomide belirsizliğin artması ise, özel sektörü 'geri dönülemez' yatırım kararları alma konusunda isteksiz hale getirebilecektir. (Telatar, 1998: 56).

Dünya ve Türkiye literatüründe yapılan bazı çalışmalara ve sonuçlara bakıldığında;

Sezgin (2007) 1950-2003 dönemine yönelik Türkiye'de seçim dönemlerinin ekonometrik analizini yaptığı çalışmasında; ekonomik büyümenin seçimlerden olumsuz etkilendiği ve aynı şekilde bu dönemler arasında bütçe açıklarının ve kamu harcamalarının seçimler dolayısı ile arttığını tespit etmiştir (Sezgin, 2007). Ergun'un (2000) yaptığı çalışmada Türk hükümetlerinin (1987-1999) dönemi boyunca sanayileşmiş ülkelerde de olduğu gibi Türkiye'de de politik konjonktür dalgalanmalarının yaşandığını ifade etmektedir (Parlaktuna ve Bahçe, 2006: 8). Sara (2001) 1950-2000 yılları arasındaki politik konjonktür dalgalanmalarını incelediği çalışmasında; Türkiye ekonomisinin 1950-2000 yılları arasındaki Politik konjonktür dalgalanmalarının politika

araçları ile ilgili testlerde para büyümesi, vergiler, transferler ve hükümet harcamaları değişkenler olarak kullanılmıştır. Milletvekili genel seçimlerinin gecikme olmaksızın bütçe açıkları üzerinde büyük etkileri olduğu tespit edilmiştir(Sara, 2001:159).

Genel yönetimde iktidarda olan parti yerel seçim sonuçlarını etkilemek amacıyla iki araca sahiptir. Birincisi, genel yönetimden yerel yönetime kaynak transferi yaparak yerel yönetimlerin gelir kalemlerinde artış sağlayabilir. İkincisi, genel yönetim taşra birimlerinin olanaklarını partisinin iktidarda olduğu yerel yönetimlerin kullanımına vererek yerel seçim sonuçlarını etkileyebilir. Bu bağlamda yerel yönetimler; harcama kalemlerinin kompozisyonunu değiştirerek seçmenlerce ”gözle görünür” alanlarda harcama yaparak yeniden seçilme şanslarını arttırmaya çalışabilirler (Savaşan ve Dursun, 2006: 202). Aslında en çok popülist uygulamaların görüldüğü, yapılan çalışmaların (kaldırım, yol asfaltlaması, cadde ışıklandırmalarının yenilenmesi, imar planlarında değişiklik yapılması, kaçak yapılarla göz yumulması, vs) seçime yönelik olarak yapıldığının kanıtı niteliğindedir. Ayrıca yerel yönetimlerin gözle görünür alanlara yaptıkları bu harcamalar görevde kalma süresi 5 yıl olarak düşünüldüğünde özellikle seçimden önceki 2 yıl daha da hareketlilik kazanmaya başlar. Öte yandan hızlı nüfus artışı ve sürekli yükselen işsizlik (özellikle 80 li yıllardan sonra belediyelerin bir istihdam deposu ya da işsizlik dağlarını eritme potası olarak görülmesine yol açmıştır. Her gelen iktidar kendi kadrosunu oluşturma pahasına ilave personel alımına yönelmiş ve belediyelerde personel yığılması olmuştur. Kesin bir kural olmamakla birlikte gelişmiş ülkelerde her 500 kişiye 1 personel düşmekte iken ülkemizde her 500 kişiye ortalama 5 personel düşmektedir (Yılmaz, 2012: 294-295).

Savaşan ve Dursun (2006) yaptıkları çalışmada, yerel yönetimlerin harcamalarında seçim dönemlerini gözeterek değişiklik yapıp yapmadıklarını tespit etmek amacıyla 67 ili kapsayan 3 seçim dönemini (1983-1998) üzerinden harcama oranlarındaki değişimler ekonometrik analizlerle değerlendirilerek Yapılan çalışmanın sonucunda politik konjonktürel dalgalanmaların varlığına ulaşılmıştır. Bakırtaş (1998), 1984-1989-1994 yerel yönetim seçimlerini ele aldığı çalışmada yerel yönetimlerde politik konjonktür dalgalanmaların varlığına dair bulgular elde etmiştir(Bakırtaş, 1998: 58).

Dünya literatüründe yapılan diğer önemli çalışmalara göz atıldığında ise; Rusya’da fırsatçı politik dalgalanmaların var olup olmadığını test ettiği çalışmada Akhmedov (2003) bu dalgalanmaları; seçmenlerin bilinçli olup olmadıkları, demokrasinin olgunluğu, hükümet uygulamalarının şeffaflığı, bilgi edinme (öğrenme) imkânı, basın etkisi gibi faktörlerin etkileyip etkilemediğini araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre 1996 ve 2003 yılları arasındaki dönemde Rusya bölgelerinde bütçe harcamalarında fırsatçı politik konjonktür dalgalanmalar tespit edilmiştir (Akhmedov ve Zhuravskaya, 2003). Chappel, ABD için makroekonomik koşulların seçmen tercihlerini etkilemesi ile ilgili olarak, hem popülerlik anketine dayalı, hem de seçim sonuçlarına dayalı tahminler yapmıştır. Tahmin sonucuna göre, hem oy hem anket sonuçları GSMH artışı ve enflasyondan etkilenmektedir. İşsizliğin etkileri ise daha zayıftır (Sezgin, 2010: 258).Verstyuk çalışmada Ukrayna’da ekonomik etkinlik göstergelerini kullanarak 1996–2002 yıllarına ait veriler ile 1998–2001 yıllarına ait 27 bölgedeki maliye politikası verilerini politik konjonktür dalgalanmalarının varlığı ve büyüklüğünü test etmek için analiz etmiştir. Seçim ekonomisi uygulamaları olduğu yönünde sonuçlara ulaşılmıştır(Verstyuk, 2004). Alfano ve Baraldi (2012) çalışmalarında İtalya’daki seçim sistemlerinin kamu tüketim harcamaları üzerindeki etkisini araştırmış ve pozitif sonuçlara ulaşmıştır (Alfano ve Baraldi, 2012). Pacek, (1994) Bulgaristan, Çek-Slovak Cumhuriyeti ve Polonya üzerinde çalışmalar yapmıştır. Çalışmada bu ülkelerdeki seçmen davranışının batı ülkeleriyle aynı mı, yoksa farklı bir çizgi mi izlediği üzerinde durmuştur. Pozitif sonuçlara ulaşmıştır(Pacek, 1994). Bertrand ise araştırmalarında konuya farklı bir açıdan bakarak şirketlerden politikacılara yönelen ekonomik çıkarları incelemiştir. Bertrand vd. siyaset ile ilişki içerisinde olan bazı firmaların varlığını tespit etmişler ve bu firmaların üst düzey yöneticilerinin özel sektör içinde herhangi bir pozisyon alırken bir hükümet görevlisi gibi hareket ettiklerini ileri sürmüşlerdir (Bertrand, vd., 2004). Bengtsson, (2004) çalışmada 21 Batı Avrupa ülkesini 1950’den sonra yapılan toplam 266 seçimle test etmiştir. Analiz sonucunda hükümetin seçilme şansını en fazla etkileyen faktörlerden birisinin, ekonomik faktörler olduğu ve

ekonomik oy vermenin var olması da büyük ölçüde siyasal yapı tarafından belirlendiği tespit edilmiştir (Bengtsson, 2004). Ferris ve Winer 1870–2000 yılları için yıllık veriler kullanarak ekonomik değişkenlerle politik değişkenleri birleştirmek suretiyle Kanada’da politik bütçe dalgalanmalarının varlığını test etmiştir. Maliye politikası araçlarının (vergiler, kamu faiz dışı harcamaları ve bütçe açıkları) ekonomik ve politik faktörlerden ne şekilde etkilendiğini araştırmışlardır (Ferris ve Winer, 2006) Pozitif yönlü sonuçlara ulaşılmıştır.

3.1. 1991-1994-1995-1999-2002-2004-2007-2009-2011-2014-2015 Yılları Genel ve Yerel Seçimlerin Değerlendirilmesi

Tablo 1: Analize Konu Olan Parametrelere İlişkin Veriler (1990-2015) (%)

Yıl	Enf. oranı (%)	İşsizlik oranı (%)	GSMH değişim (%)	Konsolide Bütçe Giderleri değişimi (%)	Konsolide Bütçe Gelirleri değişimi (%)	Cari harcamalar Değişim oranları ⁶			İktidarda olan parti	Parti kanadı	Seçim
						Personel Har. (%)	Yatırım Har. (%)	Trans. Har.(Borç faizi hariç) (%)			
1990	50,00	8,00	9,40	75,37	80,34	36,26	8,67	-12,3			
1991	52,60	8,20	0,30	93,7	75,14	86,2	92,7	160,1	ANAP	Sağ	Genel
1992	67,10	8,50	6,40	70,20	75,14	90,9	71,7	32,0			
1993	55,20	8,90	8,10	117,6	100,66	80,2	76,1	192,2			
1994	120,5	8,60	-6,10	84,0	110,34	61,1	33,8	62,1			Yerel
1995	88,00	7,60	8,00	91,1	87,49	84,1	33,7	121,9	DYP-CHP	Sağ-Sol	Genel
1996	71,60	6,60	7,10	129,7	93,57	93,8	147,9	131,1			
1997	78,40	6,80	8,30	103,2	113,16	112,8	150,7	154,1			
1998	68,80	6,90	3,90	94,0	103,11	86,7	56,1	38,7			
1999		7,70	-6,10	79,9	60,29	78,6	54,5	104,5	ANAP-DSP-DTP	Sağ-Sol	Yerel ve Genel
2000	53,70	6,50	6,30	66,3	76,62	44,4	60,3	53,1			
2001	57,70	8,40	-9,50	72,5	54,13	52,4	67,7	46,6			
2002	45,00	10,30	7,90	43,6	46,65	51,8	66,1	73,0	DSP-MHP	Sol-Sağ	Genel
2003	23,80	10,50	5,90	21,4	32,61	30,8	4,2	40,1%			
2004	9,4	10,80	9,4	10,80	9,92	20,76	3,62	4,78			Yerel
2005	7,7	10,60	8,4	6,89	24,62	12,07	38,37	-0,17			
2006	9,7	10,20	6,9	19,13	25,72	29,55	19,64	6,66			
2007	8,4	10,30	4,7	12,52	9,72	14,56	19,16	12,35	AKP	Sağ	Genel
2008	10,1	11,0	0,7	15,31	10,1	17,95	20,99	10,83			
2009	6,5	14,0	-4,8	16,21	2,79	13,22	-2,96	22,45			Yerel
2010	6,4	11,9	9,2	10,67	18,00	11,31	19,55	7,15			
2011	10,5	9,8	8,8	12,85	16,73	14,94	15,38	11,54	AKP	Sağ	Genel
2012	6,2	9,0	2,1	16,02	12,01	16,25	15,06	17,27			
2013	7,4	8,9	4,1	11,82	17,20	10,61	6,7	14,14			
2014	8,2	10,9	2,8	9,8	9,25	11,30	8,9	9,6	AKP	Sağ	Yerel
2015P	6-7	9,5	3-3,5	7,03	6,15	7,79	0,86	7,6			

Kaynak: <http://www.dpt.gov.tr> ve <http://www.tuik.gov.tr> .<http://www.bumko.gov.tr> , Adreslerindeki verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

⁶ Bir önceki yıla bütçe yılına göre oransal artışları göstermektedir. Tarafımızdan hesaplanmıştır.

“Politik konjonktür dalgalanmaları”, “seçim ekonomisi uygulamaları”, “politik bütçe dalgalanmaları” şeklinde isimlendirilen Kamu ekonomisinin seçime yönelik olarak yürütülmesi süreci; seçim öncesi ve seçim yılında bütçe giderlerinde artış, seçimden sonraki yılda azalma, bütçe gelirlerinde seçim öncesi ve seçim yılında azalma, seçim sonrası yılda ise artış şeklinde değerlendirilecektir. Bütçe açığında ise; seçim öncesi ve seçim yılında artma, seçim sonrası yılda ise azalma şeklinde değerlendirilecektir. Vergi tahsilat oranlarında ise seçim yıllarında azalma seçim sonrası yılda artış şeklinde değerlendirilmektedir.

20 Ekim 1991 Genel seçimleri seçim ekonomisi çerçevesinde değerlendirildiğinde; enflasyon oranları seçim yılı öncesi yıl ve seçim yılında 1989 yılına göre azalış eğilimi göstermiş ve seçim sonrası yılda ise artış eğilimi göstermiştir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamalarıyla örtüşmektedir. İşsizlik oranlarına bakıldığında, işsizlik oranları seçim öncesi dönemden başlayarak artış eğilimi göstermiştir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamalarıyla örtüşmemektedir. GSMH’deki durum değerlendirildiğinde seçim öncesi yılda büyüme oranında artış olurken seçim yılında büyüme oranında düşüş görülmektedir. Seçimlerden sonra ise büyüme oranında gelişme görülmektedir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamalarıyla örtüşmemektedir. 1991 yılı seçimleri kamu harcamaları açısından değerlendirildiğinde seçim öncesi yılda kamu harcamaları % 75,37 oranında artmış ve seçim yılında % 93,07’ye yükselmiş, seçimlerden sonraki yıl ise yaklaşık 21 puanlık düşüşle % 70,2’lik bir oranla harcamada artış gerçekleşmiştir. Bütçe gelirlerinde seçim yılında yaşanan yaklaşık 6 puanlık azalma da dikkate alındığında bu durum seçim ekonomisi uygulamalarıyla örtüşmektedir. 1991 yılı seçimleri de erken seçim niteliği taşıması kamu harcamalarının yasalaşması yani bütçe açısından bakıldığında seçime yönelik bir bütçe yapılamayacağı fikrini verebilir. Dönemin siyasi iktidarı 1989 yerel seçimlerinde seçimi üçüncü parti olarak tamamlamıştır. Bu sonuç hükümetin genel seçimleri kazanmak için seçime yönelik uygulamalar yapacağı düşüncesini desteklemekle birlikte 1989 yılından itibaren kamu harcamaları artış oranları 1991 seçim yılı sonrasına kadar yüksek oranda seyretmiştir. Seçim yılında; Personel harcamalarında % 86,2, yatırım harcamalarında % 92,7, transfer harcamalarında ise % 160,1 gibi yüksek oranlı artışlar yaşanmış olması da seçim ekonomisi uygulamalarını desteklemektedir.

Yerel seçimlerin 27 Mart 1994 tarihinde gerçekleşmesi 1993 yılının kamu harcamaları ve diğer göstergelerini incelemeyi gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda 1992 yılında %70,2 olarak gerçekleşen kamu harcamaları artış oranı 1993 yılı sonunda %117 oranında gerçekleşerek yaklaşık 47 puanlık bir artış gerçekleşmiştir. Bu artışı personel ve yatırım oranlarında oransal azalma görülürken transfer harcamalarındaki yaklaşık 160 puanlık artış yerel seçimlere yönelik seçim ekonomisi uygulamalarını desteklemektedir. Diğer yandan yukarıdaki 4 numaralı grafikten görüleceği üzere 1993 yılından itibaren belediyelere transfer edilen tutarlarda önemli oranda artış görülmektedir. Bu artış 1995 yılından sonra önemli oranda azalma göstermiştir.

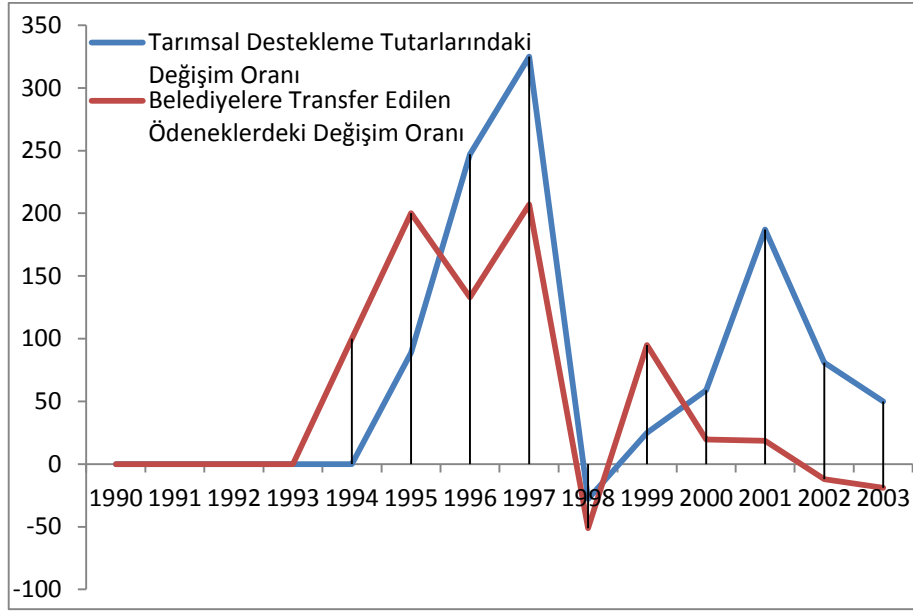
24 Aralık 1995 yılı genel seçimleri seçim ekonomisi çerçevesinde değerlendirildiğinde; enflasyon oranları seçim öncesi yılda % 120,50 oranında artmış ve seçim yılında % 88,00 oranında enflasyon oluşmuş ve seçim sonrası yılda ise 71,60 oranında enflasyon oluşmuştur. Teoriye göre seçim öncesi dönemde düşük enflasyon beklenmekte ve seçim sonrası dönemde artış beklenmektedir. Bu durum seçim ekonomisi ile örtüşmemektedir.

1994 yılında işsizlik oranı 0,30 puan düşerek % 8,90’dan % 8,60’a gerilediği görülmektedir. 1995 seçim yılında işsizlik oranı 1 puan daha azalarak % 7,60’a gerilemiştir. Seçimden sonraki yıl olan 1996 yılında işsizlik oranı 1 puan daha azalarak % 6,60 gerilemiştir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamaları ile örtüşmemektedir.

1995 yılı seçimleri GSMH açısından değerlendirildiğinde; seçimden önceki ikinci yıl olan 1993 yılında bir önceki yıla göre % 8,1 oranında büyüme olurken seçim öncesi yılda % -6,1 oranında küçülme olmuştur. Seçim yılında ise bir önceki yıla göre % 8’lik bir büyüme gerçekleşmiştir. Seçimden sonraki yıl ise 0,9 puanlık azalmayla % 7,1 oranında bir büyüme gerçekleşmiştir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamasıyla örtüşmektedir.

1995 yılı seçimleri kamu harcamaları açısından değerlendirildiğinde kamu harcamaları artış oranında seçimlerden önceki yıl % 84 oranında artış olmuş ve seçim yılında bir önceki yıla göre % 91,1 oranında ve seçim sonrası yılda bu artış devam ederek % 129,7 artış oranına ulaşmıştır. Teoriye göre seçim öncesi dönemde artış seçim sonrası dönemde azalma beklenmektedir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamaları ile örtüşmemektedir. Fakat bütçe gelirleri artış oranındaki 23 puanlık azalma ve Seçim öncesi itibariyle dönemin seçiminin erken seçim olması da dikkate alındığında transfer harcamaları kısa dönemde seçim aracı olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda seçim öncesi yılda % 62,1 olarak gerçekleşen artış oranı seçim yılında % 121,9 olarak gerçekleşmiştir. Seçim sonrası yıl da 10 puanlık artış olmuş fakat seçim öncesi yıllara kıyaslandığında Transfer harcamaları açısından seçim ekonomisinin varlığı görülmektedir.

1995 ve 1999 seçimlerinde belediyelere transfer edilen ödeneklerin seçim yıllarında tepe noktalarda olduğu görülmektedir. Fakat tarım destekleme tutarlarında seçimsel bir etki görülmemektedir.

Grafik 1. Tarımsal Desteklemeler ve Belediyelere Transfer Edilen Tutarlardaki Değişim Oranları

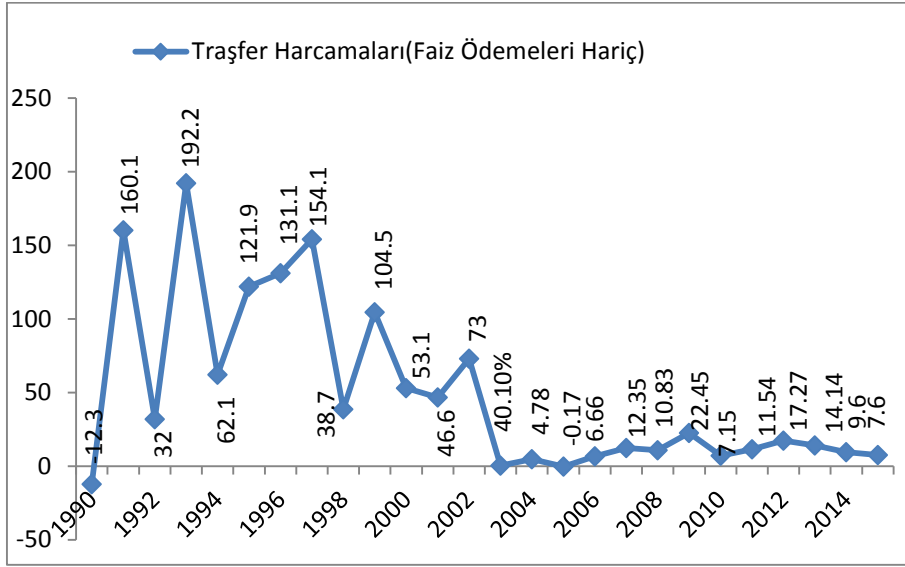
18 Nisan 1999 yılı Genel seçimleri seçim ekonomisi çerçevesinde değerlendirildiğinde; enflasyon oranları seçim öncesi yılda bir önceki yıla göre 9,6 puan azalarak % 78,4’den % 68,8’e gerilemiş ve seçim yılında 25,1 puan daha azalarak % 43,7’ye gerilediği görülmektedir. Seçimlerden sonraki yılda ise enflasyon oranında 10 puanlık bir artış olduğu ve % 53,7’ye yükseldiği görülmektedir. Seçim öncesi ve seçim yılında azalma seçim sonrası yılda ise artış olması seçim ekonomisi uygulamasıyla örtüşmektedir. . 1999 yılı seçimleri genel ve yerel seçimlerin birlikte yapıldığı bir seçim olması açısından önemlidir. Burada transfer harcamalarının

İşsizlik oranları değerlendirildiğinde seçim öncesi yıldan başlayarak seçim sonrası yıla kadar işsizlik oranında az da olsa artış eğilimi görülmektedir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamasıyla örtüşmemektedir.

GSMH’deki değişim incelendiğinde seçim öncesi yılda % 3,90 oranında büyüme olmuş seçim yılında ise % -6,10 oranında önceki yıla göre küçülme olmuştur. Seçimden sonraki yılda ise seçim yılına göre % 6,30 oranında bir büyüme gerçekleşmiştir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamaları ile örtüşmemektedir. Teoriye göre seçimden önce ve seçim yılında büyüme seçimden sonraki dönemde ise küçülme beklenmektedir.

1999 yılı seçimleri kamu harcamaları açısından değerlendirildiğinde, 1998 yılında kamu harcamaları bir önceki yıla göre % 94 oranında artmış ve seçim yılında 14,01 puanlık küçülme

ile bir önceki yıla göre % 79,9 oranında artmıştır. Seçimden sonraki yıl ise 12,89 puan azalarak % 66,03 oranında bir artış gerçekleşmiştir. 1996 yılından 2000 yılına kadar kamu harcamalarında artış oranlarında sürekli oransal küçülme gözlenmesi seçim ekonomisi uygulamalarını desteklememektedir. Fakat Konsolide bütçe gelirlerindeki seçim öncesi yıla göre yaklaşık 43 puanlık azalma ve seçim sonrası yılda yaklaşık 16 puanlık artış yaşanması seçime yönelik belirtiler vermektedir. Diğer yandan Transfer harcamalarında seçim öncesi yılda % 38,7 olarak gerçekleşen artış oranı seçim yılında % 104,5 oranında artış göstermiştir. Seçim sonrası yılda ise %53,1 oranında artış gerçekleşmiştir. Transfer harcamalarında seçim öncesi yılda gerçekleşen 65,8 puanlık artış seçim sonrası yıldaki 50 puanlık azalma seçim ekonomisi uygulamasını destekler niteliktedir.

Grafik 2: Transfer Harcamalarındaki Bir Önceki Yıl Gerçekleşme Tutarlarına Göre Değişim Oranları

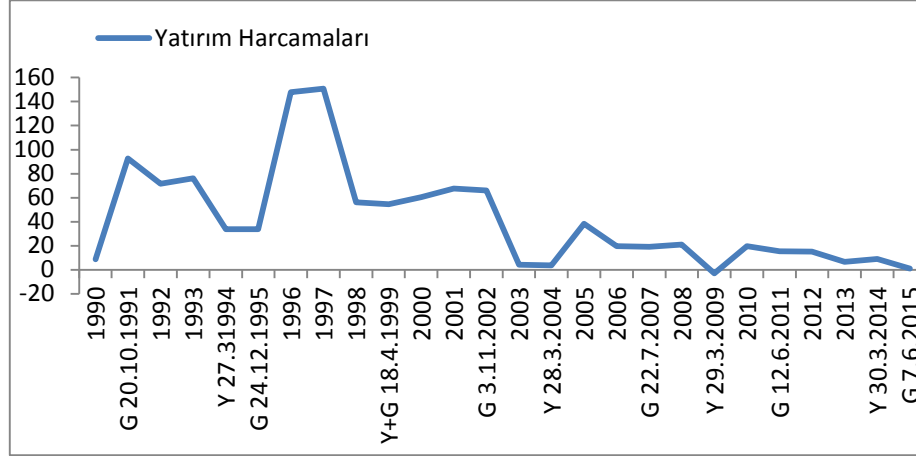
3 Kasım 2002 Genel seçimleri yaklaşık 10 yıl süren koalisyon hükümetleri döneminin sona erdiren bir seçim olarak, öte yandan ülkenin içerisinde bulunduğu ekonomik ve siyasi problemlere çözüm arayışının sürdüğü ve önceki dönemlerde iktidar ortağı olan birçok partinin meclis dışında kaldığı bir seçim olarak da önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda Adalet ve Kalkınma Partisi TBMM'nin üyelik sayısının yaklaşık yüzde 66'sını alarak liste usulü çoğunluk sisteminin uygulandığı 1950'li yıllardan sonra TBMM'deki en büyük temsil gücünü elde eden siyasi parti olmuştur.

2002 yılı seçimlerinin erken seçim niteliği taşıması ve ülkeyi seçime götüren iktidarın 3'lü koalisyon özelliği taşıması, ekonomik ve siyasi krizlerin yaşandığı yoğun bir dönem olması seçim ekonomisi uygulamalarına yönelik yorumları sınırlandırmaktadır.

2002 yılı seçimleri seçim ekonomisi çerçevesinde değerlendirildiğinde; enflasyon oranları seçim öncesi yılda % 57,7 olarak gerçekleşmiş ve seçim yılında ise % 45 oranında gerçekleşmiştir. Seçim'den sonraki yıl ise % 23,80 olarak gerçekleşen enflasyon oranı seçim ekonomisi uygulaması ile örtüşmemektedir. 2002 yılı seçimleri işsizlik oranları değişimi çerçevesinde incelendiğinde, 2001 yılında işsizlik oranının bir önceki yıla göre 1,9 puan artarak % 6,50'den % 8,40'a yükseldiği ve 2002 seçim yılında bu oran 1,9 puan daha artarak % 10,30'a çıktığı görülmektedir. Seçimlerden bir yıl sonra da işsizlik oranı 0,20 puan daha artarak % 10,30'dan % 10,50'ye yükseldiği görülmektedir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamasıyla örtüşmemektedir. 2002 yılı seçimleri GSMH'deki büyüme açısından değerlendirildiğinde seçim öncesi dönem olan 2001 yılında % -9,50 oranında ekonomide bir küçülme yaşanmış ve seçim yılında ise % 7,90 oranında büyüme olmuştur. Seçimden sonraki yılda ise 5,90 oranında büyüme gerçekleşmiştir. Seçim öncesi ekonomide yaşanan bu küçülmenin nedeni 2001 yılı ekonomik

krizidir. Teoriye göre de seçim öncesi dönemde ekonomide büyüme seçim sonrası dönemde küçülme beklenmektedir. 2002 yılı seçimleri seçim ekonomisi özelliği taşımamaktadır.

2002 yılı seçimleri kamu harcamaları açısından değerlendirildiğinde seçim öncesi yılda yani 2001 yılında bir önceki yıla göre % 72,5 oranında artmış, seçim yılında bir önceki yıla göre % 43,6 oranında artmış ve seçim sonrası yıl olan 2003 yılında ise %21,4 oranında artış gerçekleşmiştir. Kamu harcamalarındaki artış oranı 2001 yılından 2004 yılına kadar azalış eğilimi göstermiştir. Konsolide bütçe gelirlerindeki 2000-2004 yılları arasında devam eden oransal küçülme de dikkate alındığında 2002 yılı seçimleri seçim ekonomisi uygulamalarıyla örtüşmemektedir. Fakat personel ve yatırım harcamalarında oransal azalma gözlemlenirken transfer harcamalarında 26,4 puanlık bir artış ve seçim sonrası yılda ise 33 puanlık bir oransal küçülme bulunmaktadır. Bu durum seçim ekonomisi uygulamalarıyla örtüşmektedir.

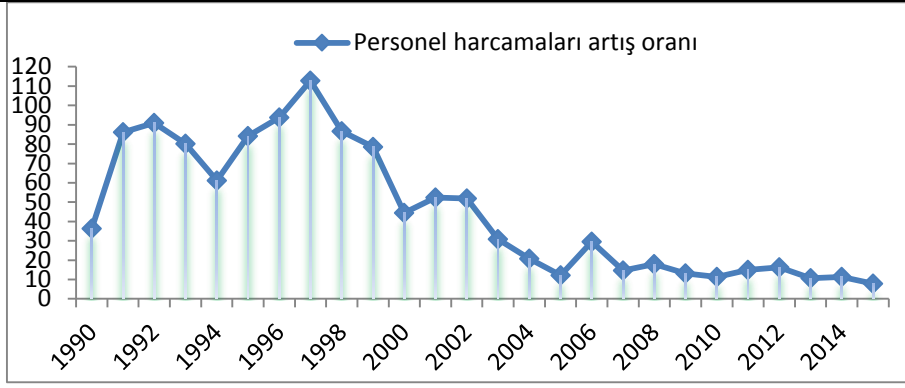

Grafik 3. Yatırım Harcamalarında Bir Önceki Yıl Gerçekleşme Tutarlarına Göre Değişim Oranları

10.12.2003 tarihinde yürürlüğe giren 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol kanunu çerçevesinde yapılan düzenlemelerle birlikte seçim ekonomisi uygulamalarının icraatı da tespiti de zorlaşmıştır. Genel anlamda Mali disiplini ve mali saydamlığı sağlamaya yönelik çıkarılmış olan bu yasanın hedefine ulaştığı söylenebilir.

Personel harcamalarının özellikle 2002 sonrasındaki artış oranları 2002 yılı öncesine göre düşük oranda gerçekleşmiştir. Bu durumun oluşmasında özelleştirme uygulamaları ve kamuda taşeron işçi kullanımının yaygınlaştırılması gösterilebilir.

28 Mart 2004 Yerel seçimleri seçim ekonomisi açısından değerlendirildiğinde kamu harcamalarında, personel yatırım ve transfer harcamalarında seçim ekonomisine yönelik değişimler gözlemlenmemekte ve tüm harcama tutarlarında seçim öncesi yıldan başlayarak oransal olarak azalma görülmektedir.

Grafik 4. Personel Harcamalarında Bir Önceki Yıl Gerçekleşme Tutarlarına Göre Yüzdelerik Değişim Oranları

22 Temmuz 2007 yılında yapılan Genel seçimler seçim ekonomisi çerçevesinde değerlendirildiğinde enflasyon oranları seçimden önceki yıl olan 2006 yılında bir önceki yıla göre artmış olmakla birlikte seçim öncesi yılda 1,3 puanlık azalışla 8,4 olarak gerçekleşmiştir. Seçim sonrası yılda ise seçim yılındaki 8,4'lük seviyeden 1,7 puan artarak 10,1 seviyelerinde gerçekleşmiştir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamalarıyla örtüşmektedir. İşsizlik oranlarını değerlendirildiğinde seçim öncesi dönemden başlayarak artış eğilimi vardır. Bu durum seçim ekonomisi uygulamalarıyla örtüşmemektedir. GSYH'deki değişim değerlendirildiğinde 2005 yılından seçim sonrası yıl olan 2008 yılına kadar GSYH büyüme oranında küçülme görülmektedir. 2008 ekonomik krizinin etkileriyle de 2009 yılında GSYH 'da küçülme görülmektedir. GSYH oranlarındaki sürekli küçülme hali seçim ekonomisiyle örtüşmemektedir.

2007 yılı genel seçimleri Konsolide bütçe harcamaları açısından değerlendirildiğinde seçim öncesi yılda % 19,13 olarak gerçekleşen kamu harcamaları seçim yılında 6,61 puanlık düşüşle % 12,52 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçim sonrası yılda 2,71 puanlık artışla % 15,31 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçim öncesi dönemde artış seçim yılında düşüş seçim sonrası yılda artış durumu seçim ekonomisi uygulamasıyla örtüşmemektedir. Konsolide bütçe gelirlerindeki bir önceki yıla göre 16 puanlık azalma ve seçim sonrası yılda yaklaşık 0,30 puanlık artışın olması seçim ekonomisi olarak düşünülebilir. Fakat Harcamalar ekonomik ayrıma göre değerlendirildiğinde cari harcamalar seçim öncesi yılda % 29,55 seviyelerinde iken seçim yılında 14,99 puanlık düşüşle % 14,56 seviyelerinde gerçekleşmiş ve seçim sonrası yılda ise 3,39 puanlık artışla % 17,95 seviyelerinde gerçekleşmiştir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamasıyla örtüşmemektedir. Yatırım harcamalarına bakıldığında seçim öncesi yılda % 19,64 seviyelerinde iken 0,48 puanlık düşüşle seçim yılında % 19,16 olarak gerçekleşmiştir. Seçim sonrası yılda 1,35 puanlık artışla 20,99 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamalarıyla uyuşmamaktadır. Transfer harcamalarındaki değişim incelendiğinde ise seçim ekonomisine ait bulgular bulunmaktadır. Seçim öncesi yılda % 6,66 olarak gerçekleşen transfer harcamaları 5,56 puanlık artışla % 12,35 seviyelerinde gerçekleşmiştir. Seçim sonrası yılda ise seçim yılı oranı 0,48 puan azalarak % 10,83 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçim öncesi ve seçim yılında artış seçim sonrası yılda azalma seçim ekonomisini desteklemektedir. Cari ve yatırım harcamalarının seçim ekonomisiyle uyuşmamakla beraber seçimden sonraki yılda 3,39 ve 1,35 puanlık artışlar seçim sonrası vaatleri destekler niteliktedir.

29 Mart 2009 Tarihinde yapılan yerel seçimler Kamu harcamaları açısından değerlendirildiğinde; seçim öncesi yılda, yani 2008 yılında % 15,31 olarak gerçekleşen kamu harcamaları artış oranı seçim yılında bir önceki yıla göre 0,9 puanlık artışla %16,21 oranında artmış ve seçim sonrası yılda 5,54 puanlık azalma ile % 10,67 oranında gerçekleşmiştir. Seçim öncesi ilk iki yılda artış seyri gözlemlenmesi ve seçim sonrası yıldaki oransal azalma seçim ekonomisini desteklemektedir. Burada Seçimin Mart ayında yapılıyor olması seçime yönelik bütçeleme faaliyetlerini seçimden önceki ilk iki yılın artış seyrini gözlemlemeyi gerekli kılmıştır. Transfer

harcamaları açısından da bakıldığında seçim öncesi; % 10,83, seçim yılı; % 22,45 seçim sonrası; % 7,15 artış oranları seçim ekonomisini desteklemektedir.

12 Haziran 2011 Genel seçimleri seçim ekonomisi çerçevesinde değerlendirildiğinde enflasyon oranı seçim öncesi yılda % 6,4 iken seçim yılında 4,1 puanlık artışla % 10,5 seviyesine çıkmıştır. Seçimden sonraki yılda ise enflasyon oranı 4,3 puan gerileyerek % 6,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. Enflasyon oranındaki bu durum seçim ekonomisi uygulamasıyla örtüşmemektedir. İşsizlik oranları seçim ekonomisi çerçevesinde değerlendirildiğinde seçim öncesi yılda % 11,9 olarak gerçekleşmiş olan işsizlik oranı seçim yılında 2,1 puanlık azalışla % 9,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçim sonrası yılda ise 0,8 puanlık azalışla % 9,0 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamasıyla örtüşmemektedir. 2011 yılı genel seçimleri GSYH’deki değişim açısından değerlendirildiğinde seçim öncesi yılda % 9,2 seviyesinde olan büyüme oranı 0,4 puanlık düşüşle % 8,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçim sonrası yılda ise 6,6 puanlık düşüşle % 2,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamasıyla örtüşmemektedir.

2011 yılı genel seçimleri Konsolide bütçe harcamaları açısından değerlendirildiğinde seçim öncesi yılda % 10,67 seviyesinde gerçekleşen kamu harcamaları 2,18 puanlık artışla % 12,85 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçim sonrası yılda artış devam etmiş 3,17 puanlık artışla % 16,02 seviyesine çıkmıştır. Bu durum seçim ekonomisi uygulamasıyla örtüşmemektedir. Konsolide bütçe gelirleri açısından bakıldığında seçim öncesi yıla göre gelirlerdeki 1,27 puanlık azalma seçim sonrası yılda 4,72 puanlık azalmayla devam etmiştir. Bu durum seçim uygulamalarıyla örtüşmemektedir. Kamu harcamaları ekonomik ayırım çerçevesinde değerlendirildiğinde cari harcamalar seçim öncesi yılda % 11,31 seviyesinde iken 3,63 puanlık artışla % 14,94 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçimden sonraki yıl artış devam etmiş ve 1,31 puanlık artışla % 16,25 seviyesine ulaşmıştır. Sürekli bir artış eğilimi olmasından dolayı seçim ekonomisi uygulamasıyla örtüşmemektedir. Yatırım harcamaları seçim ekonomisi çerçevesinde değerlendirildiğinde seçim öncesi yılda % 19,55 seviyesinde olan yatırım harcamaları 4,17 puan azalarak % 15,38 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçimden sonraki yıl ise 0,32 puanlık azalmayla % 15,06 seviyesinde gerçekleşmiştir. Transfer harcamaları değerlendirildiğinde seçim öncesi yılda % 7,15 seviyesinde gerçekleşen artış oranı 4,39 puanlık artışla % 11,54 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçim sonrası yılda artış devam ederek 5,73 puanlık artışla 17,27 seviyesine ulaşmıştır. Cari yatırım ve transfer harcamalarındaki bu durum seçim ekonomisi uygulamalarıyla uyumsuzdur.

30 Mart 2014 Yerel seçimleri ve 10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimi seçim ekonomisi çerçevesinde incelendiğinde Kamu harcamaları 2012 yılından başlayarak 2015 yılı planlanan rakamlar çerçevesinde % 16,02 den % 7,03 artış seviyesinde bir azalarak artış sergilemiştir. Personel, yatırım ve transfer harcamalarındaki durum da seçim ekonomisi uygulamalarını desteklemektedir.

7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Planlanan bütçe tahsisleri incelendiğinde seçim ekonomisine yönelik bir uygulama vermemektedir.

Tablo 2: Bütçe Giderleri, Bütçe Gelirleri, Bütçe Açığı, Vergi Gelirleri Tahsilât Oranları, Kamu Kesimi Borçlanma Gereği (1980-2013) (%)

Yıl	Bütçe açığının GSYH ya oranı (%)	Vergi geliri tahsilât oranları (%)	Kamu kesimi borçlanma gereği / GSYH (%)
1989	3,33	87,9	-
1990	3,01	85,9	5,5
20 Ekim 1991 Genel S.	5,28	82,5	7,5
1992	4,30	81,7	7,9
1993	6,70	81,3	7,7
27 Mart 1994 Yerel	3,91	82,8	4,6
24 Aralık 1995 Genel S.	4,03	85,6	3,7
1996	8,27	88,1	6,5
1997	7,60	89,8	5,8
1998	7,44	89,5	7,1
1999 Yerel Ve Genel	11,86	86,8	11,6
2000	7,87	90,5	8,9
2001	11,89	90,3	12,1
3 Kasım 2002 Genel	11,47	91,4	10,8
2003	8,84	92,5	7,9
28 Mart 2004 Yerel S.	5,21	93,0	4,1
2005	1,06	92,0	0,1
2006	0,61	92,2	-1,3
22 Temmuz 2007 Genel	1,63	91,1	0,2
2008	1,83	89,7	1,6
29 Mart 2009 Yerel S.	5,54	87,4	5,5
2010	3,63	86,2	3,0
12 Haziran 2011 Genel	1,36	85,6	0,4
2012	2,08	86,4	1,0
2013	1,18	86,8	0,7
2014 Yerel ve Cumhurbaşkanlığı	1,28	85,2	0,8
7 Haziran 2015 Genel S	1,08 **	-	0,5

*2006 yılından itibaren merkezi yönetim bütçesi kullanılmıştır. Oransal değişimler bir önceki yıl gerçekleşme tutarları baz alınarak hesaplanmıştır.

**2015 Tahmini rakamlardır.

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr> , <http://www.dpt.gov.tr> , <http://www.bumko.gov.tr> , verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

20 Ekim 1991 Genel seçimleri Bütçe açığı açısından değerlendirildiğinde; seçim öncesi yılda % 3,01 olan bütçe açığı seçim yılında % 5,28 seviyesinde gerçekleşmiş ve seçim sonrası yılda gerileyerek % 4,30 seviyesine inmiştir. Bu durum seçim uygulamasıyla örtüşmektedir. Vergi tahsilat oranlarına bakıldığında seçim öncesi yılda % 85,9 olan tahsilat oranı seçim yılında 3,4 puan azalarak % 82,5 seviyesine inmiş seçim sonrası yılda bu azalış 0,8 puanlık düşüşle % 81,7 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçim öncesi yıldan başlayarak seçimden sonraki ikinci yıla kadar azalış eğilimi olmasına rağmen seçim öncesi yılda azalış oranı diğer yıllarla kıyaslandığında azalış oranı fazladır. Bu sebeple 1991 yılı genel seçimleri seçim ekonomisini destekler niteliktedir. Kamu kesimi borçlanma gereği değerlendirildiğinde seçim öncesi yılda % 5,5 seviyesinde olan kamu kesimi borçlanma gereği seçim yılında 2 puanlık artışla % 7,5 seviyesine ulaşmıştır. Seçim sonrası yılda ise 0,4 puanlık artışla % 7,9 seviyesine ulaşmıştır. Seçim öncesi artışla seçim sonrası yıldaki artış puanları kıyaslandığında seçim öncesi yılda artış daha fazladır. Bu sebeple kamu kesimi borçlanma gereği seçim ekonomisi uygulamasıyla tutarlıdır.

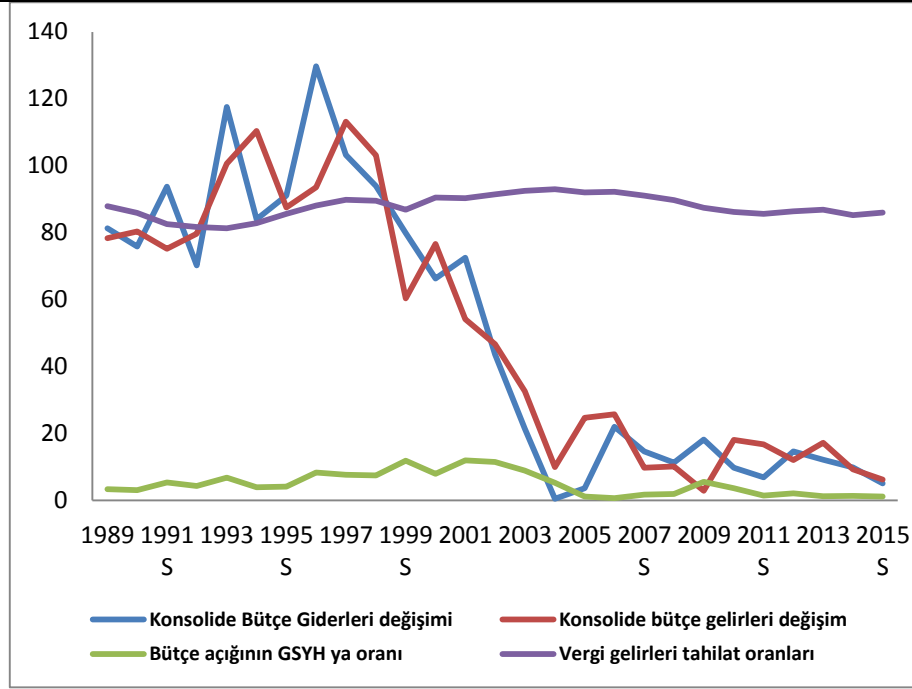
27 Mart 1994 Yerel seçimlerine bakıldığında seçimin Mart ayında olması seçime yönelik bütçe dalgalanmalarını 1993 yılı bütçe gerçekleştirmeleri üzerinden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda bütçe açıklarının GSYH ya oranı değerlendirildiğinde 1992 yılı bütçe açığı % 4,30 iken 1993 yılında 2,40 puanlık bir artış ile % 6,70 oranında bir artış olmuştur. Seçim

yılında ise 2,79 puanlık düşüşle % 3,91 oranında bir gerçekleşme olmuştur. Bu durum seçim uygulamasını destekler niteliktedir. Vergi tahsilat oranlarına bakıldığında ise seçim öncesi ve seçim yılında tahsilat oranları düşük iken seçimden sonraki yılda 1,5 puanlık artış görülmekte fakat 24 Aralık 1995 yılında genel seçimlerin yapıldığı düşünüldüğünde vergi tahsilat oranları açısından seçim ekonomisi uygulaması görülmemektedir. Kamu kesimi borçlanma gereğine bakıldığında sürekli bir azalma söz konusudur. Bu durum da seçim ekonomisiyle uygulamalarıyla uyumlu değildir.

24 Aralık 1995 yılı genel seçimleri Bütçe açığı açısından değerlendirildiğinde; seçim öncesi yıl, seçim yılı, seçim sonrası yıl sırasıyla; % 3,91, % 4,03, % 8,27 şeklinde artan bir seyir izlemiştir. 1995 yılı genel seçimleri bütçe gelirlerindeki seçim yılında azalma seçim sonrası yılda artma eğilimi haricinde seçim ekonomisi uygulamasıyla tutarlı değildir. 1995 yılı seçimlerine vergi tahsilat oranları açısından bakıldığında seçim öncesi yıl % 82,8 seçim yılında % 85,6 seçim sonrası yılda ise % 88,1 oranında tahsilat gerçekleşmiştir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamasıyla tutarlı değildir. Kamu kesimi borçlanma gereğine bakıldığında seçim öncesi yılda % 4,6 seviyesinde iken seçim yılında 0,9 puanlık düşüşle % 3,7 seviyesine düşmüş ve seçim sonrası yılda ise 2,8 puanlık artışla % 6,5 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçim yılında kamu kesimi borçlanma gereğinde artış seçim sonrası yılda azalış beklenirken bu seçim yılında tersi bir durum söz konusudur. Bu yüzden seçim ekonomisi uygulaması ile uyuşmamaktadır.

18 Nisan 1999 yılı Genel ve Yerel seçimleri Bütçe açığı açısından değerlendirildiğinde seçim öncesi yıl % 7,44 seviyesinde iken seçim yılında % 11,86 seviyesinde gerçekleşmiş ve seçim sonrası yıl açık gerileyerek % 7,87 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamasını desteklemektedir. Seçim yılına Vergi tahsilat oranları açısından bakıldığında seçim öncesi yıl % 89,5 olan tahsilat oranı 2,7 puanlık düşüşle % 86,8 seviyesinde gerçekleşmiş ve seçim sonrası yıl bu oran % 90,5 seviyesine çıkmıştır. Kamu kesimi borçlanma gereğine bakıldığında ise seçim öncesi yılda % 7,1 olan kamu kesimi borçlanma gereği seçim yılında 4,5 puanlık artışla % 11,6 seviyesinde gerçekleşmiş ve seçim sonrası yılda 2,7 puanlık azalışla % 8,9 seviyesinde gerçekleşmiştir. Vergi gelirleri tahsilat oranları ve kamu kesimi borçlanma gereği seçim ekonomisi uygulamasıyla tutarlıdır.

3 Kasım 2002 genel Seçimleri Bütçe açıkları açısından değerlendirildiğinde seçim öncesi yıl bütçe açığı % 11,89 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçim yılında % 11,47, seçim sonrası yılda ise % 8,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu durum seçim ekonomisi uygulamaların ı desteklememektedir. 2002 yılı genel seçimlerini vergi tahsilat oranları ve kamu kesimi borçlanma gereği çerçevesinde değerlendirildiğinde seçim öncesi yılda % 90,3 seviyesinde olan tahsilat oranları seçim yılında 1,1 puan artışla % 91,4 seviyesinde gerçekleşmiş seçim sonrası yılda da 1,1 puanlık artışla % 92,5 seviyesinde gerçekleşmiştir. Kamu kesimi borçlanma gereğine bakıldığında seçim öncesi yılda % 12,1 seviyesinde gerçekleşen kamu kesimi borçlanma gereği seçim yılında 2,1 puan düşüşle % 10,0 seviyesine gerilemiş seçim sonrası yılda ise 2,7 puan düşüşle % 7,3 seviyesinde gerçekleşmiştir. Vergi tahsilat oranları ve kamu kesimi borçlanma gereği 2002 yılı genel seçimleri için seçim ekonomisi uygulamalarıyla uyuşmamaktadır.

Grafik 5. Konsolide Bütçe Gelir ve Gider Oranları, Bütçe Açığının GSYH Oranı, Vergi Geliri Tahsilât Oranları,

28 Mart 2004 Yerel seçimleri bütçe açıkları açısından değerlendirildiğinde; seçim yapılan ayın Mart ayı olduğu da dikkate alınarak 2003 yılında % 8,84 olarak gerçekleşen bütçe açığı seçim yılında % 5,21 seçimden sonraki yıl da ise %1,06 oranında bütçe açığı görülmektedir. Bütçe açığı açısından seçime yönelik bir belirti görülmemektedir çünkü 2001 yılından 2006 yılına kadar bütçe açıklarında sürekli bir küçülme söz konusudur. Vergi tahsilat oranlarına bakıldığında seçimden önceki yıl % 92,5 olarak gerçekleşen tahsilat oranı seçim yılında % 93,0 seçimden sonraki yılda ise % 92,0 olarak gerçekleşmiştir. Kamu kesimi borçlanma gereği açısından duruma bakıldığında seçim öncesi % 7,9 seçim yılında % 4,1, seçim sonrası yılda ise % 0,1 oranında gerçekleşme söz konusudur. Vergi tahsilat oranları ve kamu kesimi borçlanma gereği açısından seçim ekonomisine yönelik belirti görülmemektedir.

22 Temmuz 2007 Genel seçimleri bütçe açıkları açısından değerlendirildiğinde seçim öncesi yılda % 0,61 oranda artan bütçe açığı 1,02 puanlık artışla seçim yılında % 1,63 oranında artmıştır. Seçim sonrası yılda ise bütçe açığında azalma olmaksızın 0,20 puanlık artışla % 1,83 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bütçe giderleri, bütçe gelirleri ve bütçe açıkları açısından ilgili seçim dönemi değerlendirildiğinde seçim ekonomisi uygulamaları görülmemektedir. Vergi tahsilat oranları ve kamu kesimi borçlanma gereğine bakıldığında seçim öncesi yılda % 92,2 olarak gerçekleşen tahsilat seçim yılında 1,1 puanlık azalma ile 91,1 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçim sonrası dönemde bu azalma 1,4 puanlık azalma ile devam ederek % 89,7 seviyesinde gerçekleşmiştir. Kamu kesimi borçlanma gereği incelendiğinde seçim öncesi yılda % -1,9 seviyesinde gerçekleşen kamu kesimi borçlanma gereği seçim yılında 2 puanlık artışla % 0,1 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçim sonrası yılda artış devam ederek 1,5 puanlık artışla % 1,6 seviyesinde gerçekleşmiştir. Vergi tahsilat oranları ve kamu kesimi borçlanma gereği seçim ekonomisi uygulamalarıyla örtüşmemektedir.

29 Mart 2009 Yerel seçimleri bütçe açıkları açısından değerlendirildiğinde; seçim yapılan ayın Mart ayı olduğu da dikkate alınarak 2008 yılında % 1,84 olarak gerçekleşen bütçe açığı seçim yılında % 5,54 seçimden sonraki yıl da ise % 3,63 oranında bütçe açığı görülmektedir. Vergi tahsilat oranlarına bakıldığında seçimden önceki yıl 89,7 olarak gerçekleşen tahsilat oranı seçim yılında % 87,4 seçimden sonraki yılda ise % 86,2 olarak gerçekleşmiştir. Kamu kesimi borçlanma gereği açısından duruma bakıldığında seçim öncesi %1,6 seçim yılında % 5,5 seçim sonrası yılda

ise % 3,0 oranında gerçekleşme söz konusudur. Vergi tahsilat oranları ve kamu kesimi borçlanma gereği açısından seçim ekonomisine dair belirti görülmemektedir

12 Haziran 2011 Genel seçimleri Bütçe açığı açısından değerlendirildiğinde seçim öncesi yılda % 3,63 seviyesinde gerçekleşen bütçe açığı seçim yılında 2,27 puan azalarak % 1,36 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçimden sonraki yıl ise 0,12 puanlık artışla % 1,48 oranında bir seviye beklenmektedir. Bütçe açığı açısından 2011 yılı genel seçimleri seçim ekonomisi uygulamasıyla örtüşmemektedir. Vergi tahsilat oranı ve kamu kesimi borçlanma gereğine bakıldığında; seçim öncesi yılda vergi tahsilat oranı % 86,2 seviyesinde gerçekleşmiş ve seçim yılında 0,6 puanlık azalma ile % 85,6 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçim den sonraki yıl ise 0,8 puanlık artışla % 86,4 seviyesinde tahsilat gerçekleşmiştir. Kamu kesimi borçlanma gereğine bakıldığında seçim öncesi yılda % 2,4 seviyesinde gerçekleşen kamu kesimi borçlanma gereği 2,3 puan azalarak % 0,1 seviyesinde gerçekleşmiş ve seçimden sonraki yıl da 1,6 puan artarak % 1,7 seviyesinde gerçekleşmiştir. Seçim ekonomisi açısından vergi tahsilat oranları seçim ekonomisi ile tutarlılık gösterirken kamu kesimi borçlanma gereği uyumluluk göstermemektedir.

2014 Yerel seçimler ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri bütçe açıkları açısından değerlendirildiğinde; 2013 yılında % 1,18 olarak gerçekleşen bütçe açığı seçim yılında % 1,28 seçimden sonraki yıl da ise beklenen oranın %1,08 bütçe açığı görülmektedir. Vergi tahsilat oranlarına bakıldığında seçimden önceki yıl %86,8 olarak gerçekleşen tahsilat oranı seçim yılında %85,2 seçimden sonraki yılda ise ortalama % 86 oranında bir gerçekleşme beklenmektedir. Kamu kesimi borçlanma gereği açısından duruma bakıldığında seçim öncesi % 0,7 seçim yılında 0,8 seçim sonrası yılda ise % 0,5 oranında gerçekleşme söz konusudur. Vergi tahsilat oranları ve kamu kesimi borçlanma gereği açısından seçim ekonomisine dair belirti görülmemektedir.

SONUÇ

Yapılan çalışmada Türkiye’de 1990 ve 2015 yılları arasındaki altı genel seçim, beş yerel seçim ve bir Cumhurbaşkanlığı seçimi incelenerek enflasyon, işsizlik, gsmh, kamu harcamaları, bütçe açığı, vergi geliri tahsilat oranları, kamu kesimi borçlanma gereği gibi ekonomik ve mali göstergeler açısından seçim ekonomisinin varlığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Özellikle seçime yönelik olarak çok partili hayata geçişle başlayan 1946 tarihinden sonrasındaki tüm genel ve yerel seçimler bütçe gerçekleştirmeleri ile ilişkilendirildiğinde seçim ekonomisine yönelik kanıtlar görmek mümkündür. Yapılmış olan birçok ekonometrik analizde de bu tezi destekler niteliktedir. Fakat Türkiye’de yaşanan 2001 krizi sonrası mali disiplini sağlamaya yönelik birçok politika ve uygulama yürürlüğe girmiştir. Bu politika ve uygulamalar seçim ekonomisine yönelik bütçeleme yapılmasının önüne geçmekle birlikte seçim ekonomisinin varlığına yönelik analizleri de zorlaştırmıştır.

1990-2002 sonrası 3 genel seçimde 12 hükümet, 2002- 2015 yılları arasında 5 hükümet kurulduğu düşünüldüğünde 1999-2002 arasındaki yıllarda hükümetlerin bütçe politikalarını seçim ekonomisi çerçevesinde yaptıkları söylenebilir. Bu bağlamda Siyasi istikrarın ekonomik istikrar üzerindeki etkisi 2002 öncesi ve sonrası şeklinde ekonomik veriler çerçevesinde karşılaştırıldığında siyasi istikrar ve mali istikrar ilişkisinin pozitif yönlü bir ilişki içerisinde olduğu da görülecektir.

Sonuç olarak 1990 sonrasındaki seçimlerde seçim ekonomisinin varlığına dair tespitler mevcut olduğu, 2002 yılı sonrasında yapılan seçimlerde seçim ekonomisinin olmadığı belirtilebilir.

KAYNAKÇA

- Akhmedov, Akhmed, & Zhuravskaya, Ekaterina (2003), “Opportunistic Political Cycles: Test in a Young Democracy Setting”, *The Quarterly Journal of Economics*, 119(4), pp:1301–1338.
- Alfano, M. Rosaria, & Baraldi, A. Laura (2012), “Is there an optimal level of political competition in terms of economic growth? Evidence from Italy”, *European Journal of Law and Economics*, Vol:39, pp:263–285.
- Aktan, Coşkun Can, Dileyici, Dilek ve Ahmet Özen (2010), “Kamu Ekonomisinin Yönetiminde İki Farklı Ekonomi Politikası Yaklaşımı: İradi ve Takdiri Kararlara Karşı Kurallar”, *Mali*

- Kurallar, Maliye Politikası Yönetiminde Yeni Bir Eğilim: Kurallar ve Sınırlamalar, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı , Ümit Ofset Matbaacılık, Ankara, ss.1-32.
- Aktan, Coşkun Can, Ay, Hakan ve Hilmi Çoban (2007), “Siyasal Karar Alma Sürecinde Çıkar Grupları”, <http://www.canaktan.org/politika/cikar-grup.pdf>,(20,1,2015)
- Aydın, Mustafa Kemal (2010), Ekonomiye ve Siyasete Sol’dan Bakmak, Değişim Yayınları, İstanbul.
- Akdoğan, Abdurrahman (2006), Kamu Maliyesi, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Bakırtaş, İbrahim (1998), “Politik-Ekonomik Dalgalanmalar Kuramı Kapsamında Türkiye’deki Politik Yapının Ekonomi Üzerindeki Etkisi”, D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi, C.13, S.2, ss.47-63.
- Balyemez, A. Sinan (2008), Türkiye’de 1980 Sonrası Dönemde Seçim Ekonomisi Uygulamalarının Kamu Maliyesine Yansımaları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Bengtsson, Åsa (2004), “Economic voting: The effect of political context, volatility and turnout on voters’ assignment of responsibility”, European Journal of Political Research, 43(5), pp:749–767.
- Bertrand, M., Kramarz, F., Schoar, A., & Thesmar, D. (2004). Politically Connected CEOs and Corporate Outcomes: Evidence from France. ... Working Paper, University
- Duman, Mehmet (2002), “Hegemonya ve Güçler Dengesi Bağlamında Uluslararası Siyaset ve İktisat İlişkileri”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.2, ss.1-16.
- Edizdoğan, Nihat (1998), Kamu Bütçesi, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Ferris J. Stephen, & Winer Stanley L. (2006), Political Competition and the Political Budget Cycle in Canada 1870-2000.
- Gökbunar, Ramazan (1997), “Kamu Finansmanında Demokratikleşme ve Ekonomik Anayasa Önerisi”, Prof. Dr. Şükrü Postacıoğlu’na Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, ss.1-9.
- Pacek, Anderzej C. (1994), “Macroeconomic Conditions and Electoral Politics in East Central Europe”, American Journal of Political Science, 38(3), pp:723–744.
- Parlaktuna, İnci ve Abdullah Burhan Bahçe (2006), “Politik Konjonktür Dalgalanmalarının Ekonomi Üzerindeki Etkisi ve Türkiye de Uygulaması (1980-2006)”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.7(2), ss.44-45.
- Saraç, Taha Bahadır (2005), Politik Konjonktür Dalgalanmaları Teorileri Çerçevesinde Seçim Ekonomisi Kavramı ve (1980-2004) Dönemi Türkiye Uygulaması, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Sara, Onur (2001), “Politik Konjonktür Dalgalanmaları ve Türkiye Uygulaması(1950-2000)”, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF, C.6, S.6, ss.157-184.
- Şener, Orhan (2008), Kamu Ekonomisi, Beta Basım, İstanbul.
- Sezgin, Şennur (2007), “Türkiye’de Politik Konjonktürel Dalgalanmalar: 1950-2003 Dönemi”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, S.62-2, ss.135 -154.
- Savaş, Vural F., (2008), Politik İktisat, Beta Yayınları, İstanbul.
- Savaşan, Fatih ve İbrahim Dursun (2006), “Türkiye’de Yerel Düzeyde Politik Konjonktürel Devreler”, Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, C.VIII, S.2, ss.191-208.
- Teletar, Funda (1998), “Makroekonomi Siyaset İlişkileri: Politik Devresel Dalgalanmalar”, H.Ü İktisat Bölümü Ekonomik Yaklaşım Dergisi, C.9, S.31, ss.37-60.
- Telatar, Funda (2004), Politik İktisat Politikası, İmaj yayınları, Ankara.
- Verstyuk, Sergey (2004), Electoral cycles in Ukraine. Economics Education and Research Consortium – Russia and CIS, (2), 40.
- Yılmaz, Aydın (2012), “Yerel Yönetimlerde İnsan Kaynakları Yönetimi Ve Etik”, (ed.) S. Şimşek, Prof. Dr. Sabahattin Zaim’e Armağan Seçme Yazılar içinde, SAÜ Yayınları, Sakarya, ss.289-306.
- Yurdigül, Aslı ve Yusuf Yurdigül (2010), “Yeni Medya Yapılanmasında Ekonomik Krizlerin Etkisi Medyanın Ekonomik Krizi Aşma Politikaları”, Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi I Malatya İnönü Üniversitesi, 15-16 Nisan, ss.1922-1951.

www.bumko.gov.tr	Erişim Tarihi: 06.02.2015
http://www.tcmb.gov.tr	Erişim Tarihi: 15.02.2015
http://www.tuik.gov.tr	Erişim Tarihi: 14.02.2015
http://www.dpt.gov.tr	Erişim Tarihi: 19.02.2015
www.ysk.gov.tr	Erişim Tarihi: 20.03.2015